

نهج الفصاحه و ضرب المثل های معادل آن

سمیه شریعتی زاده، بهرام دهقان

دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کهنوج، رشته زبان و ادبیات عرب
عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کهنوج

چکیده

مثل و حکمت ها قدیمی ترین گونه های ادبیات بشر هستند. اهمیت ضرب المثل های به جهت آن است که؛ از ذهن و افکار هوشمندان ملل و جامعه تراوش یافته اند. کاربرد ضرب المثلها در ادبیات جنبه ی اصلاحی آن در اخلاق و رفتار جامعه می باشد، بدیهی است که قدرت تأثیر پذیری مثل و حکمت ها نسبت به سایر منابع از جمله: سخنرانی های طولانی، یک نوشته و یا حتی یک شعر بیشتر است؛ و از دیرباز در میان شعرا، حکیمان، ادیبان و اندیشمندان رایج بوده، و از این طریق سعی می کردند با مردم ارتباط برقرار کنند و این مثل ها و حکمت ها با یکدیگر در اشتراکند، بنابراین نهج الفصاحه در بردارنده حکمت ها و ضرب المثل های فراوانی است که هر کدام از آنها بیانگر مسائل روز جامعه می باشند، و در این تحقیق سعی بر این شده به بررسی مواردی که به صورت مثل ذکر شده اند پرداخته شود.

کلیدواژگان: پیامبر(ص)، امثال و حکم دهخدا، نهج الفصاحه، احادیث، معادل یابی، ایجاد انگیزه، فرهنگ

مقدمه

کتاب «نهج الفصاحه» کتابی بسیار گرانبهاست از سخنان گهربار پیامبر (ص)، که عمل به هر کدام از آنها سرانجام سعادت و رستگاری است و نیز کتابی است که می توان گفت «فوق کلام المخلوق و تحت کلام الخالق» است و هم چنین پس از قرآن و نهج البلاغه می توان گفت یکی از ارزشمندترین میراث فرهنگی جهان اسلام است. در این مقاله به بررسی برخی از مثلها اکتفا کرده و هجده دُرّازدربای سخنان پیامبر اکرم (ص) را انتخاب و سعی بر آن شده سخنان پیامبر (ص) را با ضرب المثلها معادل یابی نماییم، چون استخراج تمام مثل ها و بررسی به آنها به جایگاهی فراتر از یک مقاله نیاز داشت به بررسی برخی از آنها اکتفا نموده و مورد بررسی قرار دادیم؛ از نظر لغوی مثل کلمه ای است عربی و مشتق به معنی: راست ایستادن و به پا خاستن است، و تاریخ دقیق پیدایش مثل نامشخص است (بهمینار): (ص. ز). زیرا که انسان پیش از آنکه شعر بگوید و خط بنویسد، زبان به گفتن امثال نموده؛ پس می توان گفت قدیمی ترین گونه های ادبیات بشر است.

در این مقاله در پی پاسخ به پرسش های ذیل میباشیم که: ۱- چرا با وجود جایگاه ارزشمند کتاب نهج الفصاحه در نزد عموم مردم توجه کمتری به آن نسبت به نهج البلاغه دارند؟ ۲- ضرب المثلها و نحوه ی افاده ی معنی در آنها به چه صورت است؟ ۳- آیا مثلها در زبانهای ملل با یکدیگر در اشتراکند؟ ۴- نکات مشترک میان ضرب المثلها در نهج الفصاحه و مثلهای فارسی و عربی در چیست؟ با توجه به بررسی های که انجام شد، شاید بتوان پاسخ آنها را در فرضیه های زیر یافت:

۱- نهج الفصاحه آمیخته است از ظرایف سخن، زیبایی ها و نکته های دقیق پیامبر (ص) که خود تفسیر کلام وحی است، هدایتگر عالم بشریت است و تا عالم بر پاست چنین است و خواهد بود از جمله علت هایی که کمتر بدان توجه شده شاید دشواری و تقریبا ناممکن بودن انتقال تمام زیباییهای سخنان عبرت آموز و حکیمانه پیامبر (ص) در نهج الفصاحه، به زبان ترجمه و زبان مقصد است. ۲- ضرب المثلها که آمیخته از پیام های عبرت آموز و رهگشا در زندگی بشر هستند به صورت جملاتی کوتاه و آهنگین و کوتاه آمده اند ۳- ضرب المثلهای فارسی و عربی به دو گونه رسمی و عامیانه است که ضرب المثلهای رسمی همان ضرب المثلهای ملی اند که بنظر میرسد با یکدیگر اشتراک دارند اگرچه با بیانهای متفاوت باشد اما معانی و مفاهیم مشترک و شبیه به یکدیگر می باشند و به یک شکل بکار می روند اما عامیانه در یک منطقه و در زبان روزمره استفاده میشود و از طریق آنها به آداب و رسوم یک قوم می توان پی برد.

۴- مثلها از جمله منابع و مصادر لغت هستند که آمیخته از کنایات و تشابیهات و... هستند از دیرباز توسط هوشمندان گمنام تولید شده و بدون دخل و تصرف از نسلی به نسل دیگر انتقال یافته مثلها بیانگر ارزشهای اخلاقی و اجتماعی هر جامعه می باشند و بیانگر فرهنگ و آداب و رسوم آن جامعه می باشند و در آن جامعه رواج دارند و در نهج الفصاحه نیز با توجه به بررسی ها که انجام شد تشبیهات فراوان بکار رفته از جمله: تشبیه زن پارسا به کلاغ نشانه دار؛ (ح) ۲۷۲۰، ص ۴۰۴). و همچنین دعا به اسلحه مومن شده و... در قرآن نتیجه و فایده مثل ذکر گردیده، که در اینجا به یاد آوری این آیه شریفه اکتفا میکنیم «و یضرب الله الامثال للناس لعلهم یتذکرون» {۷} و خداوند برای مردم این مثلها را میزند که پند گیرند.

ضرورت و هدف تحقیق: پیامبر اکرم (ص) در عرصه های مختلف از جمله سخن گویای فراوانی برای جامعه بشریت عرضه کرده است که سخنانش مستند با آیات قرآن می باشد و غواصان خرد هر چه در دریای بی کران از سخنان ایشان غوص بیشتری کرده اند نتوانستند به عمق و درون معانی که در هر کدام از آن سخنان نهفته است برای خوانندگان ارائه دهند یکی از اهداف این تحقیق این است که؛ سعی شده تا سخنان پیامبر (ص) را از طریق مثلها بیان نماید زیرا که یک عبارت کوتاه و آهنگین بی شک قدرت تاثیر پذیری دو چندان نسبت به منابع دیگر از جمله: یک نوشته، سخنرانی و یا حتی شعر می تواند داشته باشد و به خواسته و پیلم حقیقی سخن راحت تر دست یابی پیدا کند. این تحقیق به روش تحلیلی، توصیفی و کتابخانه ای صورت پذیرفته؛ و از منابع مختلف جهت انجام آن به کار گرفته شده از جمله: قرآن، نهج الفصاحه مرحوم پاینده، امثال و حکم دهخدا، نهج البلاغه و...

در بررسی هایی که انجام شد و با توجه به مطالب فوق به این نتیجه رسیدیم که پژوهش هایی از جمله پژوهشی در ترجمه « نهج الفصاحه » از دکتر جعفر دلشاد، پایان نامه معادل یابی و ریشه یابی ضرب المثل در زبان عربی و بررسی و مقایسه ضرب المثل های فارسی و عربی در مرزبان نامه برخورد کردیم و به جز این موارد در رابطه با موضوع فوق به موردی برخورد نکردیم و به توجه به اهمیت نهج الفصاحه و قدرت تاثیر پذیری مثلها که بر خواننده دارد ضرورت و یک نیاز دانستیم و به همین جهت به بررسی برخی از آنها پرداختیم .

۱. تلاش های بیهوده...

۱- تَبْنُونَ مَا لَا تَسْكُنُونَ وَ تَجْمَعُونَ مَا لَا تَأْكُلُونَ وَ تَأْمَلُونَ مَا لَا تُذَرِّكُونَ.

ترجمه:

خانه هایی می سازید که در آن جا نمی گیرید و چیزهایی فراهم می کنید که نمی خورید و آرزوهایی دارید که به آن نمی رسید. (قصار ۱۱۱۵، ص ۱۶۸).

ضرب المثل: _____

آب در هاون سائیدن: کاری بیهوده کردن. (دهخدا، ص ۸، ج ۱).

هر کاری که بدون نتیجه باشد و فرد برای رسیدن به آن بسیار تلاش کند و برای رسیدن به این هدف فقط زمان و عمر خود را تلف میکند .

۲. بخیل...

۲- أَقْلَ النَّاسِ رَاحَةَ الْبَخِيلِ.

ترجمه: آسایش بخیل از همه کم تر است (قصار ۴۳۲، ص ۶۷).

اقل الناس راحة البخیل

ترجمه: آسایش بخیل از همه پایین تر است. (غرر الفصاحه، ج ۱۷۲۷، ص ۲۰۴).

ضرب المثل:

ناخن خشک است . (دهخدا، ص ۲، ج ۱).

آب از دستش نمی چکد. (نه خود خورد نه کس دهد، گنده کند به سگ دهد).

یکی ز هره ی خرج کردن نداشت زرش بود و یارای خوردن نداشت.

نه خوردی خاطر که خاطر بر آساییدن نه دادی، که فردا به کار آیدش (سعدی).

بخیل از آنچه که دارد نه خود سود میبرد نه به دیگران سود میسراند .

۳. دروغ و دروغگو...

۲- إِيَّاكُمْ وَ الْكِذْبَ فَإِنَّ الْكِذْبَ مُجَانِبٌ لِلْإِيمَانِ.

ترجمه:

از دروغ بپرهیزد که دروغ با ایمان سازگار نیست.

قصار ۹۹۴، ص ۱۵۱.

«إِيَّاكَ وَ مُصَاحَبَةَ الْكِذَّابِ فَإِنَّهُ كَسْرَابٍ يُقْرَبُ إِلَيْكَ الْبَعِيدُ وَ يُبْعَدُ إِلَيْكَ الْقَرِيبُ»:

از دروغگو بپرهیزد که چون سراب است که دور را نزدیک و نزدیک را دور نشان می دهد.

ضرب المثل:

دروغگو کم حافظه است.

دروغگو زود مچش گیر می آید. (دهخدا، ص ۷۹۹. ج/۲).

ای خدا، ای خدا! تا کی اسیر یلیدی (ناشی از) دروغ بمانیم. ویلیام شکسپیر.

«إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ»

قرآن، زمر، آیه سوم.

خداوند آن کس را که دروغگو و کفران کننده است هرگز هدایت نمی کند.

با توجه به آنچه گفته شد و ضرب المثلها فوق این گونه تعبیر میشود که دروغ عاملی است برای نابودی و هلاکت و فرد راهی برای رهایی از آن نمی یابد و آسایش و آرامش را از خود دور میسازد.

۴. قناعت...

۴- إِنَّمَا يَكْفَىٰ أَحَدَكُمْ مَا كَانَ فِي الدُّنْيَا مِثْلُ زَادِ الرَّآكِبِ.

ترجمه:

برای شما در دنیا چیزی که به اندازه توشه مسافری باشد کافی می باشد.

قصار ۹۵۰، ص ۱۴۵

"القناعه مال لا ینفد"

ترجمه

قناعت ثروتی است پایان ناپذیر

نهج البلاغه. ج. ۵۷. ص ۴۵۲

ضرب المثل:

چشم ننگ دنیا را، یا قناعت پر کند یا خاک گور.

معنی:

آدم حریص طماع هرگز از مال اندوزی سیر نمی شود. مگر با مردن و قناعت.

دهخدا، ص ۳۶۲، ج/۲

عزت ز قناعت است و خواری ز طمع با عزت خود بساز و خواری مطلب.

جامع التمثیل، ص ۱۰۲۹، ج/۲،

توانگری به قناعت است نه به بضاعت.

سعدی. دهخدا. ج ۲/ص ۵۵۶

لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ

ترجمه:

هرگز چشم خود را به نعمت های (مادی) که به گروه هایی از آنها (کفار) دادیم، میفکن و بخاطر آنچه آن ها دارند غمگین مباش

و بال (عطوفت) خود را برای مومنین فرو گستر. (حجر، آیه ۸۸).

۵. طمع...

۵- أَفْقَرُ النَّاسِ الطَّامِعُ.

ترجمه:

تنگ دست ترین مردم کسی است طمع کار باشد.

قصار ۴۲۲، ص ۶۵

ضرب المثل:

دندان تیز کرده است.

معنی:

به چیزی چشم طمع دوخته است و قصد تصاحب چیزی را دارد. (دهخدا، ص ۸۲۶، ج ۲/).
طلاق الدنيا مهر الجنة (قاسمی، ۲۰۰۱، ص ۲۰۸).

از تنگی چشم پیل معلوم شد که آنان غنی ترند محتاج ترند (سعدی)
انسانهای معمولی همواره باید ایمان خویش را تقویت کنند و از غرق شدن در امور مادی و دنیوی نجات دهند و نیز سقراط می
فرماید: دنیا به آتش افروخته ماند که چون زیاده طلب کنی سوخته شوی .

۶. ناامیدی...

۶-ضِحْكُ رَبِّنَا مِنْ قُنُوطِ عِبَادِهِ.

ترجمه:

پروردگار ما از ناامیدی بندگان خویش به خنده می آید.

ضرب المثل:

امیدها در ناامیدی است. (دهخدا، ص ۲۸۱، ج ۱/).

امید را به زر نقد نتوان خرید. (دهخدا، ص ۲۸۵، ج ۱/).

پایان شب سیاه سفید است. (در نومیدی بسی امید است)

دهخدا، ص ۴۹۸، ج ۱/

طبق آیه ۵۵ سوره انشراح که میفرماید: «أَنْ مَعَ الْعَسْرِ يُسْرًا» بعد از هر سختی آسانی است؛ پس با توکل به خدا و امید به او هر
کاری با تلاش انسان به نتیجه می رسد .

۷. هر که بامش بیش برفش بیش ...

۷-ذُو الدَّرَهَمَيْنِ أَشَدَّ حِسَاباً مِنْ ذِي الدَّرْهَمِ وَ ذُو الدِّينَارَيْنِ أَشَدَّ حِسَاباً مِنْ ذِي الدِّينَارِ.

ترجمه:

آنکه دو درهم دارد حساب او از صاحب یک درهم سخت تر است. و آنکه دو دینار دارد حساب او از صاحب یک دینار سخت تر
است. (قصار ۱۶۱۵، ص ۲۴۷).

ضرب المثل:

هر که بامش بیش برفش بیش ..

بیانگر این موضوع است که افرادی که از جایگاه و مقام مادی و معنوی بالایی برخوردارند و آن هم در زمانی که افرادی از سختی
ها در زندگی و یا کار و ... گله دارند، امکان دادرسی به نیازمندان برایشان وجود دارد .

۸. دوری و دوستی...

۸-زُرْعِبًا تَرُدُّ حَبًّا

ترجمه:

به دیدن اشخاص کم تر برو محبوب تر خواهی شد.

قصار ۱۶۹۲، ص ۲۵۹

ضرب المثل:

دوری و دوستی

گر میخواهی عزیز شوی یا دور شو یا گور شو.

کنایه از: با دور شدن عزیز خواهی شد.

دهخدا، ص ۸۳۵، ج/۲

۹. برکت میهمان...

۹- إِذَا دَخَلَ الضَّيْفُ عَلَى الْقَوْمِ دَخَلَ بِرِزْقِهِ وَإِذَا خَرَجَ خَرَجَ بِمَغْفِرِهِ ذُنُوبِهِمْ.

ترجمه:

وقتی میهمانی بر گروهی وارد شود روزی خود را همراه می آورد و وقتی برون رود با آمرزش گناهان آنها خارج می شود.

قصار ۲۰۵، ص ۳۶

ضرب المثل:

روزی میهمان پیش از خودش می آید. (د هخدا، ج ۲، ص ۸۸۰)

مهمان، روزی خود را خود می آورد. نظیر رزق خویش به دست تو می خورد. (سعدی)

دهخدا، ص ۱۷۴۶، ج/۴

همانگونه که در قرآن و احادیث میخوانیم خداوند روزی دهنده است و بخشندگی مطلق از آن اوست؛ پس انسان اگر به خداوند یقین و ایمان قلبی داشته باشد به این نتیجه خواهد رسید .

۱۰. پشیمانی...

۱۰- أَلْتَدَمَ تَوْبَةً وَالتَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ.

ترجمه:

پشیمان شدن مانند توبه کردن است و هر که از گناه توبه کند چنان است که گناه نکرده است.

قصار ۳۱۴۷، ص ۴۵۵

ضرب المثل:

انگشت به دندان گزیدن یا انگشت خائیدن.

هر کس بجان پند عزیزان نکند گوش بسیار بخاید سر انگشت خاییدن

حافظ، امثال و حکم دهخدا، ص ۴۵۲، ج/۲.

در قرآن و احادیث نیز اینگونه ضرب المثلهای آشکارا به کار رفته است، مثلاً در این حدیث پیامبر(ص): «من حفر بئرا لآخیه وقع فیه» که مضمون به این صورت در ادبیات فارسی آمده است:

چاه مکن که خود افتی بد مکن که بد افتی

این قضیه این را نشان میدهد انسان پیش از انجام عمل یا گفته ای که سبب پشیمانی و ندامت میشود خودداری کند و همچنین

در حکمت ۵۹ نهج البلاغه میخوانیم: «یاک و ما یعتذرمنه»

ترجمه: مبادا کاری انجام دهی که به عذر خواهی روی آوری .

هر که اول بنگرد پایان کار / اندر آخر او نگردد شرمسار، چرا عاقل کند کاری که باز آرد پشیمانی .

۱۱. همسایه...

۱۱- أَوْصِيكُمْ بِالْجَارِ.

ترجمه:

شما را در باره همسایه سفارش می کنم.

قصار ۹۶۹، ص ۱۴۷

«واجعلنی اللهم اجزی بالاحسان مسیئهم»

ترجمه

مرا درباره عموم ان همسایگان و دوستان به نیکوئی واحسان اقتدار و توانایی عطا فرما .

صحیفه سجادیه، دعای ۲۶، ص ۱۹۱

ضرب المثل

الجار ثم الدار

منجدفی اللغة، ص ۹۷۸

توانگران که به جنب سرای درویشند ضرورت است که گاهی از او ببندیشید. (سعدی، ص ۸۷۷، ج/۲).

توانگران که همسایگان فقیران هستند لازم است که به آن ها کمک کنند و در مورد آنها به فکر فرو روند. زیرا از در قرآن و احادیث بسیار در این مورد سفارش شده است. کنایه از: کمک کردن به دیگران.

۱۲. کینه و حسد...

۱۲- أَلْغِلُّ و الْحَسَدَ يَأْكُلَانِ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ.

ترجمه:

کینه و حسد اعمال خوب را می خورند چنان که آتش هیضم را می خورند.

قصار ۲۰۳۰، ص ۳۰۸

ضرب المثل:

دندانی بکینه با کسی داشتن

معنی:

دشمنی کسی را در دل داشتن (دهخدا، ج/ ۲، ص ۸۲۷).

فرمایش پیامبر (ص) و ضرب المثل فوق بیانگر این است: که حسادت به دنبال خود کینه و دشمنی، سلب آدامش و... به همراه خواهد آورد و ایمان انسانها را نابود میسازد و همچنین در تمامی فرهنگهای ملل و بسیاری از آیات قران این صفت رذیله نکوهش شده است.

۱۳. تنگدستی...

۱۳- كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْرًا.

ترجمه:

نزدیک است که تنگدستی به کفر انجامد. (قصار ۲۱۰۴، ص ۳۲۱).

ضرب المثل:

دهنه ی جیبش را تار عنکبوت گرفته.

معنی:

دیربست که نقدی در جیب ندارد: (کنایه از: بسیار فقیر بودن و نداری).

۱۴. مدت مهمانی...

۱۴- أَلْضِيْفَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ فَمَا زَادَ فَهُوَ صَدَقَةٌ وَ عَلَى الضَّيْفِ أَنْ يَتَحَوَّلَ بَعْدَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ.

ترجمه:

مهمانی سه روز است و هر چه بیشتر شد صدقه است و مهمان باید پس از سه روز برود.

قصار ۱۸۸۳، ص ۲۸۵

ضرب المثل:

مهمان یک روز دو روز است. (دهخدا، ص ۱۷۶۳، ج ۴)

مهمان تا سه روز عزیز است. (همان)

طبق فرمایشات قرآن و پیامبر (ص) هر فردی باید صله رحم را بادوستان و خویشاوندان داشته باشدو به دید و بازدید با آنها را داشته باشد، اما محدوده ی زمانی و مدت آن نباید به گونه ای باشد که موجب آزار و اذیت صاحب خانه شود.

مهمان تا سه روز عزیز است.

۱۵. پرحرفی...

۱۵- شِرَارُ أُمَّتِي الثَّرَاوِنَ الْمُتَشَدِّقُونَ الْمُتَفَيِّهُونَ وَ خِيَارُ أُمَّتِي أَحَاسِنُهُمْ أَخْلَاقًا.

ترجمه:

بدترین امت من پر گویان پر چانه ی پرمدعایند و نیکان امت من آنهایی هستند که خوش اخلاقند.

(قصار ۱۷۹۴، ص ۲۷۴)

ضرب المثل:

المكثار كحاطب ليل.

معنی:

پرحرف ممکن است هر حرف خوب و بدی بزند مانند هیزم جمع کن شب که ممکن است مار و عقرب را هم جمع کند.

(المیدانی ۱۹۹۸، ص ۳۰۳، ج ۲/)

انکه پر گوید یاوه سراست. (شهیدی، ۱۳۷۸، ص ۳۰۵)

در مورد مثل بالا پیامبر ص و همچنین قرآن و در بسیاری از معجمهای امثال عربی آمده است و بسیاری از حکیمان و اندیشمندان و شعرا و... در مورد خاموشی و پرهیز از پرگویی و سنجیده گویی سفارش و توصیه نموده اند که در بالا به برخی از آنها اشاره شد.

۱۶. حفظ زبان...

۱۶- اُمْلِكُ عَلَيْكَ لِسَانَكَ

ترجمه: زبان خویش را نگهدار.

اللسان سبع ان خلی عنه عقر. (نهج البلاغه، دشتی، ۱۳۸۳، ۴۶)

لسانک حصانک ان صنته صانک و ان هنته هانک. (القاسمی، ۲۰۰۲، ص ۴۹۶)

لسان الجاهل مفتاح حنفه. (مجاهد، ۱۳۷۹، ص ۱۶۵)

ضرب المثل

زبان بسته بهتر که گویا به شر. (دهخدا، ۱۳۷۳، ص ۸۹۳، ج ۲)

زبان سرخ. سبز را درهد بر باد نظیر:

به هوش باش که سر در سر زبان نکنی (دهخدا، ص ۸۹۳، ج ۲).

بیانگر این است که زبان یکی از اعضای است که هم میتواند برای انسان شر باشد هم خیر، و قابل کنترل است. هر گاه زبان کنترل گردد میتواند منشا خیر و برکت بسیار در دنیا و آخرت باشد و هر گاه به دلایلی از جمله دروغ، تهمت و... نتواند آنرا کنترل کند برای ایشان هلاکت دنیا و آخرت را به همراه می آورد.

۱۷. حسود...

۱۷- أَقَلُّ النَّاسِ لَذَّةَ الْحَسَدِ.

ترجمه:

آسایش حسود از همه کمتر است. (قصار ۴۳۱، ص ۶۶)

الحسد مطیه التعب. (قاسمی، ۲۰۰۱ ص ۱۵۷)

حسود از فربه شدن دیگران لاغر می شود. (برقی، ۱۳۶۷، ص ۹۹، ج ۲)

ضرب المثل:

حسود هرگز نیاسود: انسان حسود آسایش ندارد. (دهخدا، ص ۶۹۶، ج ۲).

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ (آیه ۵، سوره فلق)

معنی: از شر هر حسودی هنگامی که حسد می ورزد. (به خدا پناه می برم).

کسی که درون و ذات حسد ورزی دارد مسلماً آرامش از ایشان سلب میشود و همیشه از لحاظ روحی و حتی جسمی در عذاب است.

۱۸. خاموشی...

۱۸- أَلْسُكُوتُ خَيْرٌ مِنْ إِمْلَاءِ الشَّرِّ؛

ترجمه:

خاموشی از دیکته کردن شر بهتر است. (نهج الفصاحه قصار ۲۲۳۰، ص ۴۲۰).

ضرب المثل:

خاموشی از کلام بیپنده به.

معنی:

ساکت ماندن بهتر از سخن بیپنده گفتن است. (دهخدا، ص ۷۱۲، ج ۲)

اگر گفتن سیم است خاموشی زر است. (دهخدا ج ۱، ص ۲۲۶)

هر کس ارزش سخن گفتن را درک کرده و جایگاه آن را یافته باشد، پس ساکت ماندن در مقابل گفتن سخنان بیپنده را ترجیح می دهد.

نتیجه گیری

پس از تحقیق و بررسی در ضرب المثل ها و سخنان ارزشمند و گرا نهیهای پیامبر(ص) به این نتیجه می رسیم که مثل نهادفکری انسانهاست؛ در زبان با هم شباهت دارند و فقط در مکان های مختلف، متناسب با آن مکان، مثل تغییر کرده است و هم چنین از وجود برخی از مثل ها در سخنان پیامبر(ص) به این نتیجه می رسیم که در ضرب المثل ها پیام ها و اهدافی نهفته است که همگان آن را بدون تفسیر یا با اندکی تأمل در می یابند و در محاوره به کار می برند؛ زیرا که قدرت تأثیرپذیری را بر مخاطبان دوچندان کرده است؛ به نظر نگارنده از آنجا که امثال و حکم و یا ضرب المثل های هر ملت، بخش مهمی از ادبیات آن ملت را در بر گرفته و در بردارنده آداب و رسوم و اعتقادات پیشینیان هستند قدرت تأثیرپذیری مثل ها در فرهنگ همه ملت ها بسیار زیاد است و باعث

ایجادوانگیزه درخوانندگان سخنان پیامبر(ص) می شود؛ از جمله دلایل و اهداف تهیه و جمع آوری این مقاله حفظ و توسعه ی فرهنگی و مکتوب نمودن بخش اندکی از سخنان پیامبر (ص) بوده است .

منابع:

- ۱-قرآن کریم
- ۲=انصاری قمی، مهدی، ۱۳۸۸، غررالفصاحه، چاپ اول، قم، انتشارات امام عصر عج
- ۳=الهی قمشه ای، مهدی، ۱۳۸۵، صحیفه سجادیه، چاپ اول، تهران، انتشارات هنرور.
- ۴=القاسمی، علی، ۲۰۰۱، معجم الاستشهادات، چاپ دوم، تهران، انتشارات اسلامی .
- ۵=برقعی، سید یحیی، ۱۳۶۷، چکیده اندیشه ها، چاپ ششم، قم، انتشارات حکمت.
- ۶=پاینده، ابوالقاسم، ۱۳۸۹، نهج الفصاحه، چاپ اول، مشهد، انتشارات استوار.
- ۷-دشتی، محمد، ۱۳۸۸، ترجمه نهج البلاغه، چاپ اول، قم، انتشارات اشکذر.
۸. دشتی، محمد، ۱۳۸۳، ترجمه نهج البلاغه، چاپ دوم، قم، انتشارات حضور .
- ۹-دهخدا، علی اکبر، ۱۳۹۱، امثال وحکم، چاپ بیستم، تهران، انتشارات امیر کبیر.
- ۱۰- دهخدا، علی اکبر، ۱۳۶۷، امثال الحکم، چاپ دوم، تهران، انتشارات امیر کبیر.
- ۱۱- مجاهد، احمد، ۱۳۷۹، ترجمه ی خزینه الامثال
- ۱۲- مجیدی خوا نساری، غلامحسین، ۱۳۸۵، نهج الفصاحه، چاپ اول، قم، انتشارات انصاریان.
- ۱۳-معلوف، لوئیس، ۱۳۸۹۶، المنجد فی اللغه، چاپ سوم، تهران، انتشارات اسلام .
- ۱۴- میدانی نیشابوری، ابوالفضل، ۱۹۲۷، ۱۹۸۸، مجمع الامثال، چاپ سوم بیروت، دارا الفکر چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه تهران .